

Projekt ma na celu wniesienie do istniejącej literatury wkładu dotyczącego postrzegania systemów wyborczych przez obywateli, poprzez analizę tego zjawiska w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego (PE). Kluczową kwestią będzie akceptacja tego systemu, a w szczególności ocena jak sprawiedliwa jest zasada degresywnej proporcjonalności stosowana w wyborach do PE. Zostanie to sprawdzone w eksperymencie ankietowym przeprowadzonym w trzech krajach (małym, średnim i dużym), gdzie obywatele zostaną poproszeni o ocenę wyników wyborów do PE w 2024 r.

Jedną z kluczowych cech wyborów demokratycznych jest równa waga oddanych głosów - powszechnie uznaje się, że każdy okręg wyborczy powinien składać się z podobnej liczebnie grupy obywateli, ponieważ zapewnia to legitymację całego systemu wyborczego. Chociaż pewne odstępstwa od tej zasady mogą być akceptowalne, jej nadmierne przekroczenie i tworzenie okręgów wyborczych o znacznych różnicach stosunku ludności do liczby miejsc możliwych do zdobycia (tzw. malapportionment) jest uważane za negatywnie wpływające na proces wyborczy. Jest to szczególnie ważne w przypadku przegranych partii i ich zwolenników – łatwiej zaakceptować taki wynik, gdy cały proces uważa się za sprawiedliwy. Kwestia ta była badana w kontekstach narodowych, ale mniej uwagi poświęcono jej w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego (PE).

PE ma swoją ważną specyfikę w tym względzie, a mianowicie – liczba członków Parlamentu Europejskiego (MEP) różni się w zależności od liczby ludności danego kraju, zgodnie z zasadą degresywnej proporcjonalności. Stanowi ona, że małe państwa członkowskie powinny mieć więcej europosłów niż jest to proporcjonalne do ich liczby ludności, a większe powinny mieć ich mniej (aby nie dopuścić do dominacji większych państw nad mniejszymi). Próba zrównoważenia władzy państw członkowskich UE jest ważnym elementem jej systemu politycznego, zapisanym w artykule 14(2) Traktatu o Unii Europejskiej. Kwestia znalezienia właściwego wzoru określającego liczbę posłów do PE w danym kraju jest przedmiotem ożywionej debaty w kontekście reformy instytucjonalnej UE, co sprawia, że temat ten jest bardzo istotny nie tylko w dyskusji naukowej dotyczącej badań wyborczych, ale szerzej w opinii publicznej.

Projekt będzie próbował odpowiedzieć na następujące pytania badawcze:

- Jak wyborcy oceniają nierównomierny podział liczby posłów do PE w stosunku do ludności każdego państwa członkowskiego i wynikającą z tego dysproporcję w wyborach do PE?
- Czy przynależność do państwa członkowskiego, które jest nadreprezentowane lub niedoreprezentowane w PE, wpływa na ocenę uczciwości procesu wyborczego w PE?
- Czy głosowanie na partię wygrywającą lub przegrywającą wpływa na tę ocenę?
- Jakie cechy społeczno-demograficzne sprzyjają większej akceptacji zasady degresywnej proporcjonalności stosowanej w wyborach do PE?
- Czy wyborcy interesują się głównie wynikami wyborów do PE w swoim kraju, czy też interesuje ich również wymiar paneuropejski, tj. wyniki grup politycznych, do których należy dana partia (np. Europejska Partia Ludowa?)

Hipotezy badawcze, oparte na wstępnych badaniach i przeglądzie literatury, są następujące:

H1: W wyborach europejskich wyborcy są skłonni zaakceptować bardziej nieproporcjonalny podział miejsc między krajami (nieproporcjonalność, w tym przypadku związana z degresywną proporcjonalnością) w wyborach do PE (wybory drugiego rzędu) niż w wyborach krajowych (wybory pierwszego rzędu).

H2: Poziom akceptacji nieproporcjonalności różni się w zależności od tego, czy kraj jest niedoreprezentowany, czy nadreprezentowany. W drugim przypadku jest on wyższy niż w pierwszym.

H3: Głosowanie na partię wygrywającą lub przegrywającą nie wpływa znacząco na ocenę zasady degresywnej proporcjonalności.

H4: Wyższa akceptacja zasady degresywnej proporcjonalności wiąże się głównie z poziomem wiedzy politycznej.

H5: Wyborcy są głównie zainteresowani wynikami wyborów do PE w swoim kraju, wymiar paneuropejski nie odgrywa istotnej roli.

Hipotezy eksperymentu zostaną przetestowane przy użyciu metod ilościowych. Wybrana zostanie technika regresji, która zostanie przeprowadzona (wraz z innymi obliczeniami statystycznymi) w języku programowania R, który jest częścią wolnego środowiska programistycznego, co pozwala na łatwą weryfikację całej analizy.